

مقاله پژوهشی

واکاوی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه (CPULs)

مبنتی بر مرور نظام‌مند*

سپیده سنجری

دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

زهرا سادات سعیده زرآبادی**

دانشیار، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مصطفی بهزادفر

استاد، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۱۹ تاریخ قرارگیری روی سایت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۱

چکیده | بروز بلایای طبیعی، بحران‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و بیماری‌های پاندمیک، بازنگری در مدل‌های توسعه شهری را امری اجتناب‌ناپذیر کرده است. شهرها در طول تاریخ با فرایند تولید، تجارت و مصرف همراه بوده‌اند؛ اما در شهر معاصر، نقش تولید حذف شده و تجارت و مصرف صرفاً به‌عنوان ابزار برنامه‌ریزی ضروری به‌نظر می‌رسد. از این‌رو این پژوهش با هدف ارائه بازتعریفی از مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان مفهومی بدیع در حوزه نظری مناظر شهری از طریق روش مرور نظام‌مند مبتنی بر الگوی چهار مرحله‌ای با تدوین استراتژی جستجوی مقالات و فرایند جستجو با واژگان «منظر مولد»، «منظر شهری»، «مناظر شهری مولد یکپارچه»، «منظر پویا» و «منظر شهری مولد» در پایگاه‌های استنادی برتر آغاز شد. در جستجوی اولیه ۳۷۷ مقاله در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ شناسایی شدند که از این تعداد، ۵۶ مقاله به‌عنوان مقالات واجد شرایط به‌منظور بررسی عمیق‌تر و پاسخ به سؤالات پژوهش انتخاب شدند. نتایج این پژوهش مبین آن است که استراتژی مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان گونه‌شناسی جدیدی از منظر با ادغام کشاورزی شهری در قالب شبکه‌ای از ساختارهای سبز و باز چندمنظوره، منظر و مراکز اجتماعی را از طریق فضاهای مولد به هم متصل نموده و سبک جدیدی از زندگی و سازماندهی فضایی، مبتنی بر تولید را که از نظر اجتماعی، فراگیر و از نظر محیطی پایدار است، ارائه می‌نماید. پیاده‌سازی این استراتژی براساس ویژگی‌های ساختاری و عملکردی احصا شده می‌تواند با ایجاد تعامل بین ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی به‌عنوان راهبردی سازگار و منعطف، ضمن خودکفایی شهرها به تاب‌آوری اکوسیستم شهری نیز کمک نموده و پاسخ مناسبی در برابر چالش‌های توسعه شهری معاصر باشد.

واژگان کلیدی | منظر مولد، منظر یکپارچه، شبکه‌های سبز و باز، زیرساخت پایدار، زیرساخت اکولوژیک، مرور نظام‌مند.

مقدمه | محیط‌های شهری به‌عنوان سیستمی پویا و در حال رشد با بستری از روابط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، برای پاسخگویی به شرایط موجود و پیامدهای آتی فرایند توسعه، دامنه گسترده و پیچیده‌ای از رویکردها و راه‌حل‌ها را می‌طلبد. با توجه به اینکه گسترش ناموزون شهرها بدون بهره‌گیری از توان محیط طبیعی، تعادل بین شهر و طبیعت را مختل نموده و ضمن تغییر کارکرد شهرها به شهرهای مصرف‌گرا، شهرها را با بحران اقتصادی شدید روبرو کرده است؛ لذا اصلاح متابولیسم شهری و تغییر در این روند برای دستیابی به توسعه پایدار که چشم‌انداز و استراتژی قرن بیست و یکم است؛ امری اجتناب‌ناپذیر به‌نظر می‌رسد. در این راستا نقش مهم طبیعت و منظر در شهرها

در حال رشد با بستری از روابط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، برای پاسخگویی به شرایط موجود و پیامدهای آتی فرایند توسعه، دامنه گسترده و پیچیده‌ای از رویکردها و راه‌حل‌ها را می‌طلبد. با توجه به اینکه گسترش ناموزون شهرها بدون بهره‌گیری از توان محیط طبیعی، تعادل بین شهر و طبیعت را مختل نموده و ضمن تغییر کارکرد شهرها به شهرهای مصرف‌گرا، شهرها را با بحران اقتصادی شدید روبرو کرده است؛ لذا اصلاح متابولیسم شهری و تغییر در این روند برای دستیابی به توسعه پایدار که چشم‌انداز و استراتژی قرن بیست و یکم است؛ امری اجتناب‌ناپذیر به‌نظر می‌رسد. در این راستا نقش مهم طبیعت و منظر در شهرها

** نویسنده مسئول: ۰۰۹۱۲۱۰۷۸۸۵۳@z.zarabadi@srbiau.ac.ir

در این راستا در پایگاه داده‌های علمی ذکر شده، کلیدواژگان «cpuls city» OR «urban landscape» OR «landscape» در «cpuls» AND («productive» OR «dynamic») در قسمت عنوان و کلیدواژه مورد جستجو قرار گرفت. علاوه بر مقالات شناسایی شده از طریق جستجوی پایگاه داده، موتور جستجوی Google به عنوان منبع تعریف اصطلاحات خاص مرتبط با این موضوع و همچنین دستیابی به سازمان‌هایی که در این باره فعالیت می‌کنند، استفاده شد. علاوه بر این، ادبیات خاکستری مربوط به این مطالعه به عنوان منبع اطلاعاتی دیگری مورد استفاده قرار گرفت که شامل اقدامات کنفرانس، گزارش‌ها، وبسایت‌ها و اسناد سیاست‌گذاری است. اصطلاحات: (سازمان غذا و کشاورزی FAO، انجمن شبکه شهرهای خوراکی EDICITNET) و (منظر مولد، مناظر مولد یکپارچه، مولد) به عنوان کلمات کلیدی جستجو مورد استفاده قرار گرفتند که در مجموع به یافتن ۳۷۷ مقاله انجامید. با وجود اینکه هدف این مقاله، بحث در مورد واکای مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه است، اما نمونه‌ها، بسیار کمیاب هستند. لذا مطالعات انجام شده در حوزه مناظر شهری مولد (با این شرط که اطلاعات آنها هم‌راستای این مطالعه باشند)، به این بررسی اضافه شدند. در مرحله دوم و مرحله غربالگری مقالات، به منظور شناسایی یک زیرمجموعه قابل مدیریت از این مقالات، از بین نتایج به دست آمده مرتبط‌ترین مقالات که واژه «مناظر شهری مولد یکپارچه» و مشتقات آن را در بردارند، تعداد ۲۱۴ مقاله و منابع مطالعاتی که به زبان‌های انگلیسی، ایتالیایی، اسپانیایی و آلمانی، بین سال‌های ۲۰۰۰ (شروع ایده cpuls) تا سال ۲۰۲۱ منتشر شده است، انتخاب شدند. طیف وسیعی از اطلاعات بیانگر تعریف این واژه و شناسایی ویژگی‌های آن است. به عبارت دیگر، ویژگی‌های مناظر شهری مولد یکپارچه باید شناسایی شوند تا بتوان به تعریف دقیقی از مناظر شهری مولد یکپارچه به عنوان مفهومی جدید در حوزه دانش شهرسازی دست یافت. از این رو، با مرور اصطلاحات مناظر شهری مولد یکپارچه، طیف وسیعی از ویژگی‌های آن، با هدف کلی دستیابی به مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه شناسایی می‌شود. علاوه بر این، منابعی که در زمینه‌های موضوعی غیر از موارد مورد مطالعه طبقه‌بندی شده باشند، از مطالعه خارج می‌شوند. در مرحله بعد پس از به دست آوردن فایل کامل مقالات، با خواندن کلمات کلیدی، خلاصه‌ها و نتیجه‌گیری‌های هر مقاله و اسکن محتوای آن، روند ادامه یافت تا اطمینان حاصل شود که آیا به مطالعه پیشنهادی مربوط هستند یا خیر. از این تعداد، ۴۵ مقاله علی‌رغم اینکه عناوین آنها دربرگیرنده واژگان مورد نظر این تحقیق است به دلیل عدم همخوانی از نظر محتوا با دیگر مقالات مدنظر

از طریق کمک به سازگاری و کاهش تغییرات آب‌وهوایی در حالی که تنوع زیستی و کیفیت زندگی شهری را نیز افزایش می‌دهند، از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود. شواهد نشان می‌دهد کشاورزی شهری به عنوان زیرساختی اکولوژیک، می‌تواند ابزاری برای تحقق بسیاری از این اهداف فراهم کند (Viljoen & Bohn, 2020). شهرها در طول تاریخ از تولید، تجارت و مصرف که همگی در زندگی شهری نقش مهمی دارند، حمایت کرده‌اند؛ اما در شهر معاصر، تولید پنهان یا حذف شده و تجارت و مصرف غالب است (Davis, 2019). در این بین شکاف میان عملکردهای تولیدی منظر از یک سو و کارکردهای اکولوژیک و اجتماعی آن از سوی دیگر بر تفکر در معماری منظر و برنامه‌ریزی شهری مسلط شده است (Specht et al., 2014). از این رو شهرهای سراسر جهان به دنبال راهکارها، سیاست‌ها و نمونه‌های موفق کشاورزی شهری به مثابه زیرساختی اکولوژیک هستند. در اروپا، مناظر شهری مولد یکپارچه با مزایای بالقوه زیست‌محیطی و اجتماعی-فرهنگی به عنوان نمونه‌ای موفق به طور گسترده‌ای پذیرفته شده است (Bohn & Viljoen, 2012a). در همین راستا مسئله این پژوهش با طرح این سؤال اصلی مطرح شد که چگونه منظر شهری مولد یکپارچه (CPULs) می‌تواند در جهت هم‌افزایی بالقوه بین فعالیت‌های کشاورزی شهری و توسعه تاب‌آور، پاسخ مناسبی به چالش‌های پیش رو در شهرهای معاصر باشد؟ در خصوص پرداختن به موضوع فوق شناسایی مفهوم و ظرفیت‌های مناظر شهری مولد یکپارچه، ضروری به نظر می‌رسد، از این سو مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه در ادبیات منظر مورد واکای قرار می‌گیرد و تعاریف موجود از این حیث که بر چه ابعادی اشاره دارد و چه ویژگی‌هایی در شکل‌گیری مفهوم منظر مولد یکپارچه نقش دارند مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

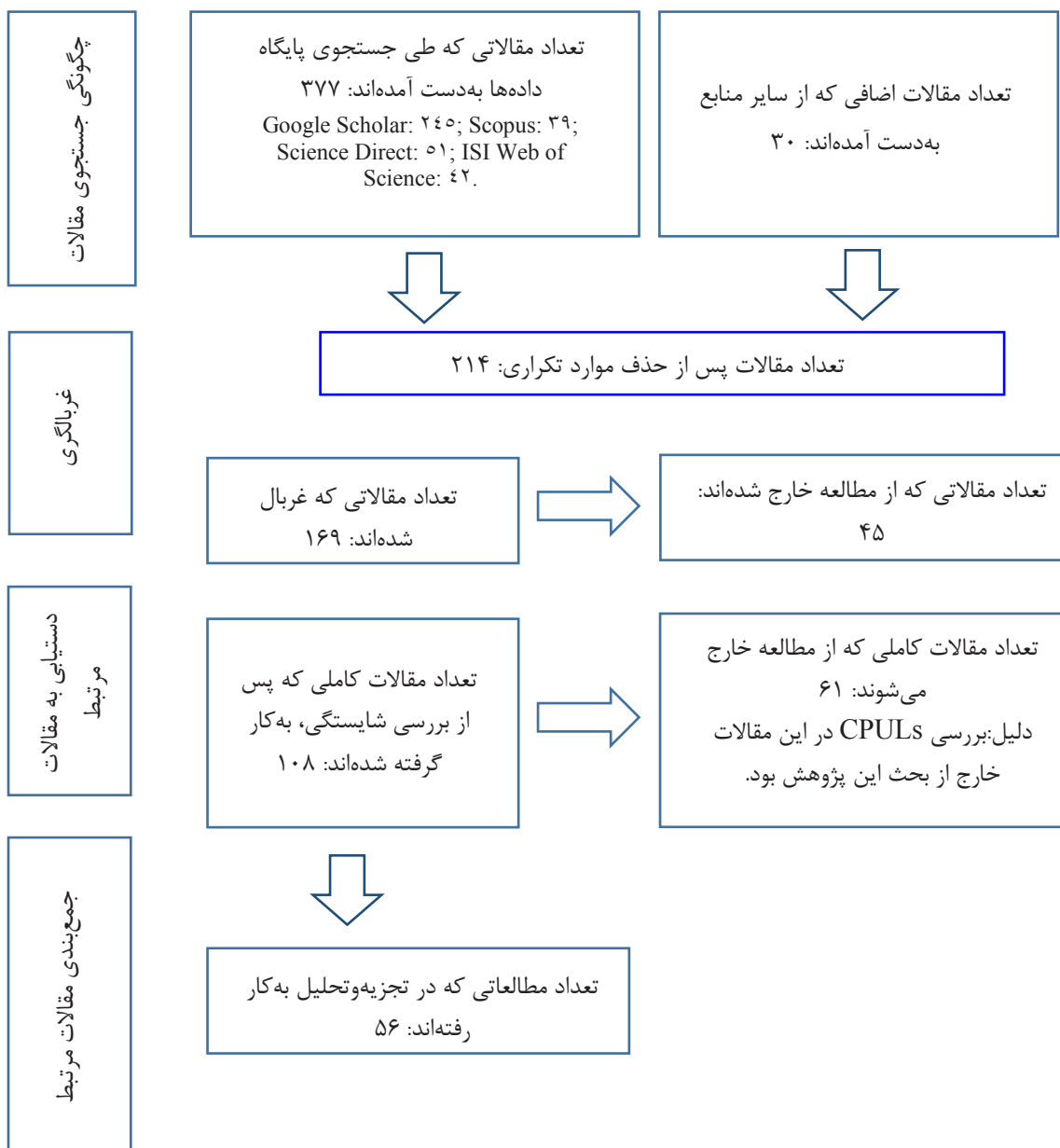
روش تحقیق

مقاله حاضر ادبیات اخیر در حوزه مناظر شهری مولد یکپارچه (CPULs) را با توجه به دستورالعمل‌های ترجیحی برای بررسی‌های سیستماتیک و متاآنالیزها (PRISMA) مورد بررسی قرار داده است (Moher et al., 2015; Moher, Liberati, Tetzlaff, Altman & Prisma Group, 2009). این روش، شامل چهار مرحله است: (۱) جستجو براساس پایگاه‌های داده آنلاین، (۲) فرایند غربالگری، (۳) دستیابی به مقالات انتخاب شده، و (۴) جمع‌بندی مقالات مرتبط. در مرحله اول روش، برای به دست آوردن مقالات مرتبط برای بررسی در این مطالعه؛ چهار پایگاه داده جامع به عنوان منابع اصلی ادبیات از جمله، Google Scholar، Science Direct، Web of Science و Scopus استفاده شد.

پیشینه پژوهش

به‌دنبال تئوری‌های کشاورزی شهری معاصر (تصویر ۲)، نخستین پژوهش‌ها در ارتباط با مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه «CPULs» از سال ۱۹۹۸ توسط کاترین بوهن و ویلجوئن آغاز شد، که با بسط و تشریح موضوع توسط ایشان در سال ۲۰۰۵ همراه بود (Holdsworth, 2005). اولین مقاله در ارتباط با منظر شهری مولد در سال ۲۰۰۰ توسط ویلجوئن و بوهن ارائه شد که از منظر شهری مولد به‌عنوان یک استراتژی محیطی نام بردند (Viljoen & Bohn, 2000). به‌دنبال این پژوهش و در سال ۲۰۰۱ نمایشگاهی با عنوان «طبیعت شهری» در انگلستان برگزار شد که اولین کنفرانسی

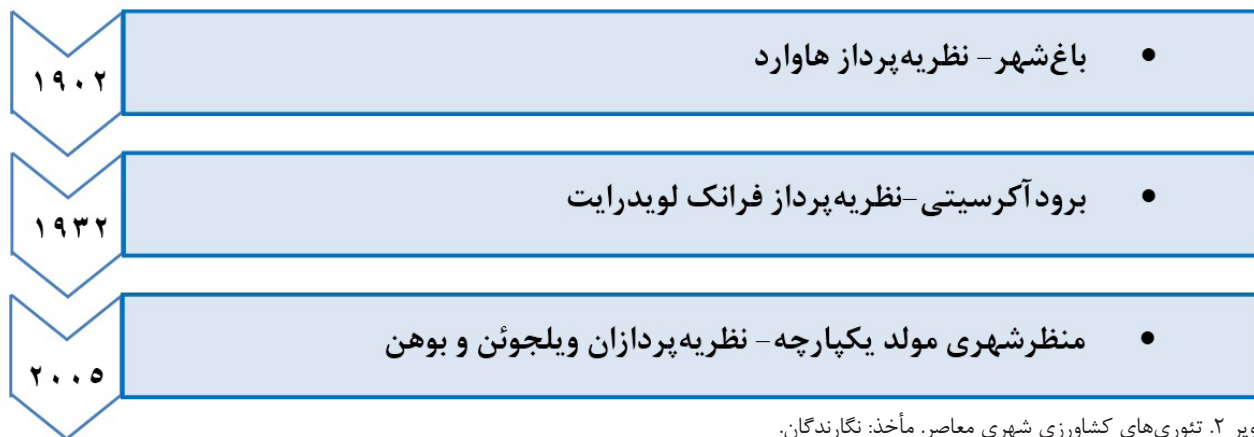
این پژوهش و تعلق داشتن به حوزه‌های علوم دیگر از لیست منابع این مطالعه حذف شدند. این فرایند سبب شد در نهایت ۱۰۸ مقاله در زمینه منظر مولد و مناظر شهری یکپارچه به‌عنوان نمونه‌های موردی این مطالعه با روش فراتحلیل واکاوی شوند. در مرحله آخر، برای دسته‌بندی مطالب، برای هر مقاله، موارد زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت: (۱) آیا چپستی مناظر شهری مولد در مقاله بررسی شده است؟ (۲) چه نوع تولیدی از منظر مورد بحث است؟ (۳) آیا در مقاله به پتانسیل‌های مناظر شهری مولد اشاره شده است؟ در این تحقیق ۵۶ منبع ذکر شده است. تصویر ۱ فرایند سیستماتیک از انتخاب مقالات مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

تصویر ۱. فرایند انتخاب و نتایج براساس دستورالعمل‌های PRISMA. مأخذ: نگارندگان.

عطفی در گسترش مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه شد (Bohn & Viljoen, 2011). در ادامه تحقیقاتی که توسط بوهن و ویلجوئن صورت پذیرفت به نقش مناظر شهری مولد یکپارچه در تأمین غذای شهری تأکید شد (Bohn & Viljoen, 2008). ایشان در مقاله دیگری به اهمیت مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان یک استراتژی در جهت ارتقای مزایای کیفی منظر اشاره داشتند

بود که به این موضوع می‌پرداخت. پس از آن، در سال ۲۰۰۵ با انتشار کتاب مناظر شهری مولد یکپارچه توسط بوهن و ویلجوئن این مفهوم وارد گفتمان طراحی شهری معاصر شد. علاوه بر پژوهش‌های متعددی که توسط ایشان انجام شد (تصویر ۳)، نمایشگاه‌های متعددی از جمله نمایشگاه «شهر خوراکی» را جهت عملیاتی‌سازی منظر شهری مولد یکپارچه در سال ۲۰۰۷ در هلند برگزار کردند که نقطه

تصویر ۲. تئوری‌های کشاورزی شهری معاصر. مأخذ: نگارندگان.

تصویر ۳. خط زمانی نظریه مناظر شهری مولد یکپارچه. مأخذ: نگارندگان.

در پژوهشی دیگر که توسط ویلجوئن و همکاران در سال ۲۰۱۵ انجام شد ضمن پرداختن به ابعاد مختلف مناظر شهری مولد یکپارچه بر عملکرد تجاری و تفریحی آن نیز اشاره داشتند (Viljoen et al., 2015). در همان سال گزارشی منتشر شد که تأثیر مناظر شهری مولد یکپارچه را در قالب شبکه سبز با پایداری شهر مورد بررسی قرار داده بود (Braude, 2015). با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده توسط بوئن و ویلجوئن بین سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۵ و انتشار دو کتاب مرتبط با مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه تحقیقاتی نیز در ارتباط با گسترش و عملیاتی‌سازی مناظر شهری مولد یکپارچه از سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ انجام شد. در این راستا پژوهش‌های متعددی در سایر کشورها در خصوص منظر شهری مولد صورت گرفت که از آن جمله می‌توان به طرح راهبردی که توسط روسو در سال ۲۰۱۵ با عنوان «دوبلین مولد» انجام شد اشاره داشت (Ross O' Ceallaigh, 2015). در سال ۲۰۱۶ نیز مقاله‌ای منتشر شد که به تکامل نقش کشاورزی شهری در دستیابی به شهرهای تاب‌آور اشاره دارد (Bohn & Viljoen, 2016). در همان سال مقاله دیگری نیز از این دو نگارنده منتشر شد که مناظر شهری مولد یکپارچه را به‌عنوان یک جنبش و پهنه‌ای از کاربری زمین معرفی کرد (ibid.). در گزارش دیگری که توسط جیمز شور با عنوان «منظر سوم» انجام شد به ارائه مانیفستی جهت تئوری منظر بر پایه مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه می‌پردازد (Shore, 2016). در پژوهشی دیگر بوئن مناظر شهری مولد یکپارچه را به‌عنوان یک جنبش و یک تیپولوژی شهری می‌داند (Bohn & Viljoen, 2016). در ادامه پژوهش‌ها و به‌منظور ایجاد فضاهای شهری جدید، بوئن و همکارش در سال ۲۰۱۷ مقاله‌ای با تأکید بر نقش تولیدی منظر شهری به اهداف پیچیده فرهنگی، زیست‌محیطی و فضایی این مفهوم می‌پردازند (Bohn & Viljoen, 2017). همچنین در تحقیق دیگری کلس به بهره‌رزیست‌محیطی و اقتصادی منظر شهری مولد می‌پردازد (Kleszcz, 2018). در مطالعه‌ای که پابلو دلا کال در سال ۲۰۱۸ انجام داد منظر مولد را جزو زیرساخت‌های سبز در سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری می‌داند (De La Cal, 2018). در پژوهشی تورنهی مدلی را در قالب منظر شهری مولد برای بازتعریف توسعه حال و آینده شهرها پیشنهاد می‌دهد (Tornaghi, 2018). در مطالعه‌ای دیگر از منظر شهری مولد به‌عنوان زیرساخت اساسی و چندعملکردی زندگی شهری نام می‌برد (Mesquita, 2019). در تحقیق دیگری منظر مولد ابزاری در جهت گسترش ظرفیت اکولوژیکی با رویکرد تولید مواد غذایی و تأمین سیستم غذایی شهری است (Chu & Bohn, 2019). در پژوهشی دیگر منظر مولد، روشی برای تلفیق مناطق

(Viljoen & Bohn, 2009). در پژوهش دیگری نیز مناظر شهری مولد یکپارچه را قابلیت برای بازتعریف فضاهای شهری معرفی می‌کنند (Viljoen & Bohn, 2010). در پی گسترش مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه مک دانیل^۱ (McDonnel, 2011) نیز به تبیین مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه و رابطه آن با کشاورزی شهری پرداخت. بوئن و ویلجوئن در ادامه پژوهش‌های خود در سال ۲۰۱۱ تعریف خود را از منظر مولد کامل‌تر کرده و با دیدگاهی کلان‌تر به مناظر شهری مولد یکپارچه، آن را شبکه منظر و استراتژی منظر پایدار دانستند (Bohn & Viljoen, 2011). در سال ۲۰۱۲ پژوهش‌های متعددی توسط بوئن و ویلجوئن انجام شد که ضمن پرداختن به ابعادی متفاوت از مناظر شهری مولد یکپارچه، آن را در قالب استراتژی طراحی فیزیکی و زیست‌محیطی بررسی می‌نماید (Bohn & Viljoen, 2012a, b, c). در مطالعاتی نیز به پتانسیل چندمنظوره بودن مناظر شهری مولد یکپارچه در محیط‌های شهری پرداخته شده است (Narvaez, 2012; Viljoen & Bohn, 2012). علاوه بر پژوهش‌های انجام‌شده در حیطه مفهوم مناظر شهری مولد در تعدادی از پژوهش‌ها با رویکرد تاب‌آوری، توانمندسازی و بازآفرینی بافت‌های شهری نیز به این مفهوم پرداخته‌اند (Akyol&Tunçay,2013;Türkyilmaz,Pellitero,Türkyilmaz&DaSilva, 2013) و در تعدادی از این پژوهش‌ها به قابلیت منظر مولد در ایجاد یک ساختار یکپارچه و پایدار در شهرها اشاره می‌کند (Sousa & Batista, 2013; Breetzke & Breed, 2013). در سال ۲۰۱۴ و به دنبال انتشار کتاب «مناظر شهری مولد یکپارچه» کتاب دیگری با عنوان «طبیعت دوم»^۲ توسط ویلجوئن و بوئن منتشر شد که به نقش منظر شهری مولد در ایجاد شهرهای مولد پرداخت (Viljoen & Bohn, 2014). همچنین زلدیس به ساختار شبکه‌ای مناظر شهری مولد یکپارچه تأکید دارد و به ادغام آن با کشاورزی شهری می‌پردازد (Zeldis, 2014). در تحقیقی که در همان سال توسط مورگان انجام شد به مقایسه مفهوم شهر با مناظر شهری مولد یکپارچه^۳ با باغ شهر ابنزرهاوارد^۴ پرداخته شد (Morgan, 2014). ویلجوئن و بوئن در سال ۲۰۱۵ مقاله‌ای را جهت دستیابی به سیاست‌های اجرایی منظر مولد به چاپ رساندند (Viljoen & Bohn, 2015) و در مقاله‌ای دیگر که در همان سال با سایر همکاران خود منتشر کردند به لزوم ورود مناظر شهری مولد یکپارچه و ادغام کشاورزی در برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری و منطقه‌ای اشاره کردند (Viljoen, Schlesinger, Bohn & Drescher, 2015). همچنین در مقاله‌ای جداگانه به تأثیر مناظر شهری مولد یکپارچه در ارتقاء کیفیت فضاهای شهری پرداختند (Viljoen & Bohn, 2015).

جدایی‌ناپذیر از طراحی شهری حمایت می‌کند را ضروری دانستند (Viljoen & Bohn, 2020). ویلجوئن و بوئن^۵ در آخرین پژوهش‌های خود با تأکید بر مفهوم منظر شهری مولد به استفاده صحیح از زمین و برنامه‌ریزی مکانی برای دستیابی و حفظ زیرساخت سبز تحت فراخوان «شهرهای هوشمند و پایدار» تأکید دارند و با «اقدامات نوآوری» و راه‌حل‌های مبتنی بر طبیعت که به شبکه شهرهای خوراکی که بر پایه مناظر شهری مولد یکپارچه شکل گرفته است اشاره دارند، این پژوهش‌ها از سال ۲۰۱۸ آغاز شده و تا ۲۰۲۳ ادامه دارد. اگرچه پژوهش‌های اندکی منحصرأ در خصوص مناظر شهری مولد یکپارچه انجام شده است؛ لیکن با توجه به جدیدبودن موضوع و ضرورت شکل گرفتن مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه در ادبیات شهر، شناسایی و تدقیق مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه در راستای اهداف پژوهش ضروری به نظر می‌رسد.

مبانی نظری

• مناظر شهری مولد یکپارچه

همان‌گونه که عنوان شد مفهوم «مناظر شهری مولد یکپارچه» با گسترش تحقیقات در زمینه کشاورزی شهری و با انتشار کتاب «مناظر شهری مولد یکپارچه» توسط بوئن و ویلجوئن، مورد توجه بین‌المللی قرار گرفته و وارد گفتمان طراحی شهری معاصر شد. اهمیت و رواج مفهوم منظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان مفهومی جدید در ادبیات شهری موجب شد تا برخی پژوهشگران به ارائه تحقیقاتی در این زمینه بپردازند. ویلجوئن و بوئن به‌عنوان اولین نظریه‌پردازان این حوزه مناظر شهری مولد یکپارچه را یک استراتژی طراحی محیطی می‌دانند که دارای مفاهیم فیزیکی و اجتماعی است و بیان می‌دارند این استراتژی یک رویکر سیستمی را دنبال می‌کند که با تأکید بر کشاورزی شهری می‌تواند به سیستم‌های غذایی پایدارتر و تاب‌آور کمک کرده و در عین حال به کیفیت فضایی و اجتماعی-اقتصادی قلمروی شهری بیفزاید (Viljoen & Bohn, 2000). همچنین آنها در کتابی که در سال ۲۰۰۵ به اتفاق دیگر همکاران خود به چاپ رساندند، منظر شهری مولد را نظریه‌ای براساس الگوی شهر فشرده دانستند و بیان کردند مناظر شهری مولد یکپارچه یک زیرساخت شهری (سبز) است که کشاورزی شهری را در مقیاس‌ها و انواع مختلف با دیگر فضاهای سبز و بازشهری پیوند می‌دهد (Viljoen, Bohn & Howe, 2005). آنان معتقدند مناظر شهری مولد یکپارچه یک زیرساخت شهری پایدار جدید ایجاد کرده و به بازتعریف نحوه استفاده از فضای باز شهری کمک می‌کند. مک دانل مناظر شهری مولد یکپارچه را چارچوبی مفهومی برای کشاورزی شهری در

شهری و روستایی و انطباق کشاورزی با شهر از طریق ایجاد منظر شهری مولد بیان می‌گردد (Wiskerke, 2020). در مقاله‌ای دیگر به ابعاد اقتصادی منظر مولد می‌پردازد (Ramandhani, Budiarti & Makalew, 2020). همچنین در گزارشی که توسط مدرسه معماری لندن تهیه شد، با اشاره به اینکه در دوران کووید ۱۹ نیاز بیشتری به برقراری تعادل بین محیط کار و زندگی خواهد بود، منظر شهری مولد را استراتژی مناسبی برای دستیابی به این مهم می‌داند (A.A. School, 2020). در مطالعه‌ای که توسط میشل انجام شد منظر شهری مولد را به‌عنوان تصویری واقعی از ادغام طبیعت و کشاورزی در زندگی شهری بیان می‌کند (Mitchell & Iglesias, 2020). مارات مندرس و همکاران منظر شهری مولد را چشم‌انداز جدیدی از منظر شهری می‌دانند و به تلفیق ارزش‌های اکولوژیکی و فرهنگی منظر اشاره دارند (Marat-Mendes, Borges & Lopes, 2020). همچنین در مطالعه‌ای دیگر از منظر شهری مولد به‌عنوان یک عامل هم‌افزا بین شهر و محیط در قالب یک جنبش شهرسازی جدید نام می‌برد (Bojan & Pusco, 2020). اسکار و همکاران ادغام منظر شهری مولد و کشاورزی شهری را رویکردی برای توسعه شهرهای موجود و آینده بیان می‌کند (Skar et al., 2020). در پژوهشی دیگر، منظر شهری مولد را استراتژی برای برنامه‌ریزی شهری می‌داند که به‌عنوان سیستم‌های یکپارچه‌ساز در نظام‌های شهری عمل می‌کند (Ola, 2020). اولافسون و نیلسون منظر شهری مولد را به‌عنوان یک عامل هم‌افزا در جهت ارتقای بهره‌وری شهر تعریف می‌کند (Olofsson & Nilsson Öhrn, 2020). در پژوهش لتریو، منظر شهری مولد را به‌عنوان نوع جدیدی از فضای عمومی می‌داند (Letterio, 2021). شاوو در سال ۲۰۲۱ براساس مناظر شهری مولد یکپارچه طرح شهری را برای سنت پل در مینه‌سوتا پیشنهاد داده است (Shao, 2021). در تحقیق ریزو منظر شهری مولد به‌عنوان استراتژی جدید شهری برای تغییر شهرها به سمت طبیعت‌گرایی تعریف شده است (Rizzo, 2021). یانک و همکاران در تحقیق خود منظر شهری مولد را یک تئوری برنامه‌ریزی بیان می‌کنند که به بازسازی متابولیسم شهری می‌پردازد (Yang, Zhang & Huang, 2020). در مطالعه دیگری منظر شهری مولد به‌عنوان مدلی برای شهرهای آینده نام برده شده که کشاورزی شهری را با سایر لایه‌های منظر شهری مرتبط می‌کند (Chen, 2021) و در مقاله‌ای در سال ۲۰۲۰ ویلجوئن و بوئن به نقش مهمی که طبیعت و منظر مولد در شهرها از طریق کمک به سازگاری و کاهش تغییرات آب‌وهوایی در حالی که پیشرفت تنوع زیستی و کیفیت زندگی شهری را افزایش می‌دهد، اشاره داشتند و تمرکز بر مفاهیم طراحی که از منظر مولد به‌عنوان عنصری

رابطه بین زندگی و فرایندهای مورد نیاز برای حمایت از آن می‌پردازد و مناظر شهری مولد را فضای باز شهری کاشته و مدیریت شده می‌داند؛ به گونه‌ای که از نظر زیست‌محیطی و اقتصادی نیز مثمر ثمر باشد (Kleszcz, 2018). دلکال و مناظر شهری مولد یکپارچه را جزو زیرساخت‌های سبز در سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری و طراحی فضاهای باز شهری معرفی می‌کند (De la Cal, 2018). ترنهی بیان می‌کند مناظر شهری مولد مدلی مفهومی برای بازتعریف توسعه حال و آینده شهرهاست (Tornaghi, 2018). در تعریف چو مناظر شهری مولد یکپارچه، استراتژی برای رسیدن به شهر قابل زیست است. او و همکارانش مناظر شهری مولد یکپارچه را ابزاری در جهت گسترش ظرفیت اکولوژیکی و تغییر کارکرد تفرجگاه‌های سنتی به سمت تأمین سیستم غذایی پایدار شهری با تأکید بر بهره‌وری و ویژگی‌های اجتماعی منظر می‌داند (Chu & Bohn, 2019). مناظر شهری مولد یکپارچه را چشم‌انداز جدیدی از منظر شهری می‌داند که ارزش‌های اکولوژیکی و فرهنگی محیط را در هم می‌آمیزد (Marat-Mendes et al., 2020).

الاً منظر شهری مولد را استراتژی برای دستیابی به سیستم غذایی پایدار در تعامل با محیط زیست شهری و نظام‌های فرهنگی و اقتصادی شهر بیان می‌دارد (Ola, 2020). یانگ و همکاران منظر شهری مولد را یک تئوری برنامه‌ریزی بیان می‌کند که به بازسازی متابولیسم شهری می‌پردازد (Yang et al., 2020). از دیدگاه الافسن و نیلسون منظر شهری مولد به‌عنوان یک عامل هم‌افزا بین شهر و محیط می‌تواند ارتقای بهره‌وری شهر را به دنبال داشته باشد (Olofsson & Nilsson Öhrn, 2020) به نقش مناظر شهری مولد یکپارچه در جهت سازگاری و کاهش تغییرات آب‌وهوایی با ارتقاء تنوع زیستی و کیفیت زندگی شهری اشاره دارند و منظر مولد را به‌عنوان عنصری جدایی‌ناپذیر از طراحی شهری ضروری می‌دانند (Viljoen & Bohn, 2020). لتزیو به این نکته اشاره دارد مناظر شهری مولد یکپارچه‌ای که به‌صورت راهبردی طراحی شده، می‌تواند نوع جدیدی از فضای عمومی را ایجاد کند که به‌عنوان زیرساخت‌های اجتماعی نیز برای جامعه مفید واقع شود (Letterio, 2021). ریزو مناظر شهری مولد یکپارچه را به‌عنوان استراتژی جدید شهری برای تغییر شهرها به سمت طبیعت‌گرایی بیان می‌کند (Rizzo, 2021). در مطالعه دیگری مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان مدلی برای شهرهای آینده نام برده‌شده که کشاورزی شهری را با سایر لایه‌های منظر شهری مرتبط می‌کند (Chen, 2021). با توجه به ارائه مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه توسط صاحب‌نظران، می‌توان با تدقیق در تعاریف و جستار ماهوی ارائه‌شده به ماهیت و چیستی مناظر شهری مولد یکپارچه

بافت موجود تعریف می‌کند (McDonnell, 2011). بوهن و ویلجوئن مناظر شهری مولد یکپارچه را یک استراتژی جدید طراحی شهری با رویکرد طبیعت‌گرایی می‌دانند که در بردارنده مفاهیم اقتصادی، جامعه‌شناختی و زیست‌محیطی خواهند بود. آنان اشاره دارند در این استراتژی مناظری که به طرق مختلف مولد خواهند بود فضایی برای فعالیت‌های تفریحی و مسیرهای دسترسی، ریه‌های سبز شهری و غیره تشکیل خواهند داد (Bohn & Viljoen, 2012b). آیکول «مناظر مولد» را یک استراتژی نوظهور معرفی می‌کند که بهره‌وری را در شهرها از طریق منظر و ابزار برنامه‌ریزی ادغام می‌کند. ایده اصلی این مفهوم ایجاد شبکه‌های چندمنظوره فضاهای باز شهری است که محیط ساخته‌شده را تکمیل و پشتیبانی کنند (Akyol & Tunçay, 2013). هارمانسکو و پوپا با تأکید بر بُعد فرهنگی، ترکیبی جامع از برنامه‌ریزی و چارچوب قانونی را برای توسعه مکانی و اقتصادی مناظر مولد پیشنهاد می‌کند (Härmănescu & Popa, 2013) ترکیب منظر مولد و همکاران منظر مولد را استراتژی با هدف دستیابی به تعادل پایدار بین اقتصاد، جامعه، فرهنگ، محیط زیست و تولید غذا تعریف می‌نمایند (Türkyılmaz et al., 2013). بریتز نیز مناظر شهری مولد یکپارچه را نوع جدیدی از منظر می‌داند و علاوه بر بُعد زیست‌محیطی به توانایی مناظر شهری مولد یکپارچه در ابعاد اجتماعی اشاره دارد (Breetzke & Breed, 2013). ویلجوئن و بوهن مناظر شهری مولد یکپارچه را فرصتی برای ایجاد شهرهای عادلانه، تاب‌آور، مطلوب و زیبا می‌دانند که از شبکه فضاهای باز مولد با مسیرهای غیرخودرویی تشکیل شده است. این استراتژی ضمن پیشنهاد روش‌های نوظهور زندگی شهری به شیوه‌های جدید تولید فضا و مکان می‌پردازد و شیوه جدیدی برای دسترسی فیزیکی و بصری به طبیعت پیشنهاد می‌دهد (Viljoen & Bohn, 2014). نظریه مناظر شهری مولد یکپارچه به گونه‌ای توسعه یافته نظریه باغشهر هاوارد است که به جای تفکیک کارکردهای شهر و کشاورزی شهری، این دو را با هم ادغام می‌کند (Zeldis, 2014). به عقیده ویلجوئن و همکاران مناظر شهری مولد یکپارچه یک راه‌حل طبیعی است که شبکه‌ای از فضاهای عمومی را با کشاورزی در سراسر شهر ادغام می‌کند (Viljoen et al., 2015). محور اصلی این مفهوم ایجاد فضاهای باز شهری است. شبکه‌های منسجمی که چندمنظوره طراحی شده‌اند تا مکمل و پشتیبان محیط ساخته‌شده باشند (Bohn & Viljoen, 2016). مناظر شهری مولد یکپارچه، یک استراتژی طراحی شهری با تأکید بر کشاورزی شهری است که قادر به ترکیب اهداف پیچیده فرهنگی، زیست‌محیطی، فضایی و عملکردی است (Bohn & Viljoen, 2017). کلش به برقراری مجدد

دست یافت. در جدول ۱ به بیان اهم ملاحظات ارائه شده در خصوص مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه پرداخته شده است.

بحث

با مرور مبانی نظری و تعاریف ارائه شده توسط پژوهشگران حوزه منظر مشخص می شود، مناظر شهری مولد یکپارچه به عنوان یک استراتژی جدید در حوزه برنامه ریزی و طراحی شهری جنبه ها و ابعاد گوناگونی را شامل می شود که در صورت عدم توجه به این ویژگی ها، مفهوم مورد نظر دچار

نقصان می شود. لذا پرداختن به ابعاد و ویژگی ها با نگاهی جامع نگر به منظور ارائه تعریفی فراگیر از مناظر شهری مولد یکپارچه ضروری به نظر می رسد. همان طور که در مبانی نظری و جدول ۱ اشاره شد، هر یک از صاحب نظران از دیدگاه خود به بررسی ابعادی از مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه پرداخته اند، لیکن وجود رویکردها و ویژگی های مشترک در تمامی این تعاریف غیرقابل انکار است. بررسی متون نشان می دهد در هر یک از تعاریف ارائه شده به بیان وجوهی از مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه پرداخته شده است. بنابراین با واکاوی در بیان چیستی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه

جدول ۱. اهم ملاحظات ارائه شده در بیان چیستی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه. مأخذ: نگارندگان.

منبع	ملاحظات اساسی نظریه	نظریه پرداز
Viljoen et al. (2005)	مناظر شهری مولد یکپارچه نظریه ای بر اساس الگوی شهر فشرده است که در قالب یک زیرساخت شهری (سبز) کشاورزی شهری را در مقیاس ها و انواع مختلف با دیگر فضاهای سبز و باز شهری پیوند می دهد.	ویلجوئن، بوهن و هاو
Viljoen & Bohn (2010)	مناظر شهری مولد یکپارچه یک استراتژی منسجم برای معرفی چشم اندازهای مولد و به هم پیوسته در شهرها پیشنهاد می کند که به باز تعریف نحوه استفاده از فضای باز شهری اشاره دارد.	ویلجوئن و بوهن
Bohn & Viljoen (2012b)	استراتژی جدید طراحی شهری با رویکرد طبیعت گرایی که ضمن پرداختن به مفاهیم اقتصادی، جامعه شناختی و زیست محیطی به طرق مختلف مولد خواهند بود و فضایی برای فعالیت های تفریحی و تفریحی، مسیرهای دسترسی، ریه های سبز شهری و... تشکیل خواهند داد.	ویلجوئن و بوهن
Akyol & Tunçay (2013)	شبکه های چند منظوره فضای باز شهری که محیط ساخته شده را تکمیل و پشتیبانی می کنند.	آیکول
Türkyılmaz et al. (2013)	منظر مولد را استراتژی با هدف دستیابی به تعادل پایدار بین اقتصاد، جامعه، فرهنگ، محیط زیست و تولید غذا تعریف می کند.	تورکیلماز
Viljoen & Bohn (2014)	مناظر شهری مولد یکپارچه را فرصتی برای ایجاد شهرهای عدالت محور، تاب آور، مطلوب و زیبا می دانند که از شبکه فضاهای باز مولد با مسیرهای غیر خودروبی تشکیل شده است. این استراتژی به شیوه های جدید تولید فضا و مکان می پردازد و شیوه جدیدی برای دسترسی فیزیکی و بصری به طبیعت پیشنهاد می دهد.	ویلجوئن و بوهن
Zeldis (2014)	این نظریه را به گونه ای توسعه یافته نظریه باغشهر هاوارد می داند به نوعی که کشاورزی را در فضاهای عمومی و خیابان ها گسترش می دهد.	زلدیس
Bohn & Viljoen (2016)	محور اصلی این مفهوم ایجاد فضاهای باز شهری است. شبکه های منسجمی که چند منظوره طراحی شده اند تا مکمل و پشتیبان محیط ساخته شده باشند.	ویلجوئن و بوهن
De la Cal (2018)	منظر مولد را جزو زیرساخت های سبز در سیاست های برنامه ریزی شهری و طراحی فضاهای باز شهری می داند.	دلاکال
Chu & Bohn (2019)	ابزاری در جهت گسترش ظرفیت اکولوژیکی و تغییر کارکرد تفرجگاه های سنتی به سمت تأمین سیستم غذایی پایدار شهری با تأکید بر بهره وری و ویژگی های اجتماعی منظر می دانند.	چو
Olofsson & Nilsson Öhrn (2020)	منظر شهری مولد به عنوان یک عامل هم افزا بین شهر و محیط می تواند ارتقای بهره وری شهر را به دنبال داشته باشد.	الافسن
Yang et al. (2020)	منظر شهری مولد را یک تئوری برنامه ریزی بیان می کند که به اصلاح متابولیسم شهری می پردازد.	یانگ
Viljoen & Bohn (2020)	یه سازگاری منظر شهری مولد با محیط و پتانسیل آن در ارتقای تنوع زیستی و کیفیت زندگی شهری اشاره دارند و منظر مولد را به عنوان عنصری جدایی ناپذیر از طراحی شهری ضروری می دانند.	ویلجوئن و بوهن
Letterio (2021)	منظر شهری مولد که به صورت راهبردی طراحی شده، می تواند نوع جدیدی از فضای عمومی را ایجاد کند که به عنوان زیرساخت های اجتماعی نیز برای جامعه مفید واقع شود.	لتریو
Rizzo (2021)	منظر شهری مولد را به عنوان استراتژی جدید شهری برای تغییر شهرها به سمت طبیعت گرایی تعریف کرده است.	ریزو
Chen (2021)	منظر شهری مولد به عنوان مدلی برای شهرهای آینده نام برده شده که کشاورزی شهری را با سایر لایه های منظر شهری مرتبط می کند.	چن

می‌توان به تعریف نسبی از مناظر شهری مولد یکپارچه دست یافت و ویژگی‌ها و تأکیدات به‌کار گرفته‌شده توسط صاحب‌نظران را براساس تشابه و در راستای اهداف پژوهش در قالب جدول ۲ دسته‌بندی کرد. مرور و دسته‌بندی تعاریف ارائه‌شده مبین آن است که در تعاریف بیان‌شده مشترکاتی چون تأکید بر سیستم غذایی پایدار، ادغام کشاورزی در شهر، زیرساخت سبز، ارتقای ابعاد زیست‌محیطی و اقتصادی و ...

(طبق جدول ۲) به چشم می‌خورد. به عبارت دیگر بررسی جدول ۲ آشکار می‌کند اگر چه تشابهات و ویژگی‌های مشترکی در تعاریف ارائه‌شده توسط صاحب‌نظران وجود دارد ولی اغلب این تعاریف فاقد نگاه جامع‌نگر بوده، حال آن‌که استراتژی مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان یک استراتژی جدید، جنبه‌ها و ابعاد گوناگونی را شامل می‌شود که در قالب یک مفهوم درهم‌تنیده نیازمند واکاوی و تدقیق عمیق‌تری

جدول ۲. اهم عبارات استفاده‌شده در بیان مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه در تعاریف صاحب‌نظران. مأخذ: نگارندگان.

ویژگی‌ها	پژوهشگران
ایجاد سیستم غذایی پایدار	Viljoen & Bohn (2000); Chu & Bohn (2019); Ola (2020); Türkyılmaz et al. (2013); Braude (2015)
تاب‌آوری شهری	Viljoen & Bohn (2016); Viljoen & Bohn (2014); Viljoen & Bohn (2000)
ارتقای کیفیت فضایی	Viljoen & Bohn (2000); Hărmănescu & Popa (2013); Viljoen & Bohn (2014); Bohn & Viljoen (2017)
ارتقای کیفیت اجتماعی	Viljoen & Bohn (2000); Bohn & Viljoen (2012); Breetzke & Breed (2013); Türkyılmaz et al. (2013); Chu & Bohn (2019); Letterio (2021)
ارتقای کیفیت اقتصادی	la Viljoen & Bohn (2000); Bohn & Viljoen (2012); Hărmănescu & Popa (2013); Türkyılmaz et al. (2013); Bohn & Viljoen (2017); Kleszcz (2018); Chu & Bohn (2019); Olofsson & Nilsson Öhrn (2020); Skar et al. (2020); Ramandhani et al. (2020)
ارتقای کیفیت زیست‌محیطی	Bohn & Viljoen (2012); Breetzke & Breed (2013); Viljoen & Bohn (2014); Bohn & Viljoen (2017); Kleszcz (2018); Chu & Bohn (2019); Marat-Mendes et al. (2020); Bojan & Pusco (2020); Skar et al. (2020)
ارتقای فرهنگی	Hărmănescu & Popa (2013); Bohn & Viljoen (2017); Türkyılmaz et al. (2013); Marat-Mendes et al. (2020); Bojan & Pusco (2020); Skar et al. (2020)
زیرساخت سبز شهری	Viljoen et al. (2005); Viljoen & Bohn (2010); Viljoen & Bohn (2016); De la Cal, (2018)
دارای کشاورزی شهری در مقیاس‌های مختلف	Viljoen et al. (2005)
ادغام کشاورزی با فضاهای عمومی و سایر فضاهای شهری	Viljoen et al. (2005); McDonnell (2011); Zeldis (2014); Morgan (2014); Viljoen et al. (2015); De la Cal (2020); Mitchell & Iglesias (2020); Skar et al. (2020); Zeldis (2014); Ola (2020);
انسجام	Viljoen & Bohn (2010); Viljoen & Bohn (2016); Viljoen & Bohn (2014)
چندعملکردی	Bohn & Viljoen (2012); Akyol & Tunçay (2013); Viljoen & Bohn (2014); Zeldis (2014); Viljoen & Bohn (2016)
تداوم	Viljoen & Bohn (2010); Bohn & Viljoen (2012); Akyol & Tunçay (2013); Viljoen & Bohn (2014); Viljoen & Bohn (2016); Braude (2015); Morgan (2014)
تنوع	Viljoen & Bohn (2020)
بازتعریف استفاده از فضای باز شهری (نوع جدیدی از فضا)	Viljoen & Bohn (2010); Viljoen & Bohn (2014); Chu & Bohn (2019); Letterio (2021); Breetzke & Breed (2013); Viljoen et al. (2015)
طبیعت‌گرایی	Bohn & Viljoen (2012b); Viljoen et al. (2015); Rizzo (2021)
پشتیبانی محیط ساخته‌شده	Akyol & Tunçay (2013); Bohn & Viljoen (2016); Viljoen & Bohn (2014).
افزایش بهره‌وری	Hărmănescu & Popa (2013); Akyol & Tunçay (2013); Chu & Bohn (2019); Olofsson & Nilsson Öhrn (2020)
تعادل	Türkyılmaz et al. (2013); Yang et al. (2020)
هم‌افزایی	Olofsson & Nilsson Öhrn (2020); Skar et al. (2020)
جابجایی غیرخودرویی	Viljoen & Bohn (2014)
پیچیدگی	Bohn & Viljoen (2017)

بزه‌شنگر ویژگی	Viljoen & Bohn (2000)	Viljoen et al. (2005)	Viljoen & Bohn (2010)	McDonnell (2011)	Viljoen & Bohn (2012)	Turkylmaz et al. (2013)	Hărmanescu & Popa (2013)	Breerke & Bred (2013)	Akyol & Tunçay (2013)	Viljoen & Bohn (2014)	Zeldis (2014)	Morgan (2014)	Viljoen et al. (2015)	Brandt (2015)	Viljoen & Bohn (2016)	Bohn & Viljoen (2017)	Kleszcz (2018)	de la Cal (2018)	Chu & Bohn (2019)	Olofsson & Nilsson (2020)	Bohn et al. (2020)	Skar et al. (2020)	Mitchell & Iglesias (2020)	Ramadhani et al. (2020)	Marat-Mendes et al. (2020)	Bojan & Jusco (2020)	Ola, (2020)	Yang et al. (2020)	Rizzo (2021)	Letterio (2021)	Chen (2021)	تعداد تکرار هر ویژگی			
سیستم غذایی پایدار	*					*							*						*														۵		
تاب‌آوری شهری	*									*					*																		۳		
ارتقای کیفیت فضایی	*						*			*					*																		۴		
ارتقای کیفیت اجتماعی	*				*	*	*	*											*										*				۶		
ارتقای کیفیت اقتصادی	*				*	*	*								*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۱۰		
ارتقای کیفیت زیست‌محیطی	*				*		*	*	*	*					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۱۰		
ارتقای فرهنگی					*	*									*						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۶		
زیرساخت سبز شهری		*	*							*					*			*															۴		
دارای کشاورزی شهری در مقیاس‌های مختلف		*																*															۱		
ادغام کشاورزی با فضاهای عمومی و سایر فضاهای شهری		*		*						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۱۰		
انسجام			*							*					*																		۳		
چندعملکردی				*		*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۵	
تداوم			*		*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۷	
تنوع																													*				۱		
بازتعریف استفاده از فضای باز شهری (نوع جدیدی از فضا)			*				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۶	
طبیعت‌گرایی					*								*															*	*	*	*		۴		
پشتیبانی محیط ساخته‌شده								*	*	*																								۲	
افزایش بهره‌وری						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۴
تعادل						*																					*							۲	
هم‌افزایی																			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		۲	
جابجایی غیرخوردویی									*																									۱	
پیچیدگی															*																			۱	

تصویر ۴. پراکنش ویژگی‌های مورد استفاده صاحب‌نظران مختلف در بیان مفهوم منظر شهری مولد یکپارچه. مأخذ: نگارندگان.

یکپارچه در دو دسته کلی در قالب تصویر ۵ تفکیک‌پذیر خواهند بود.

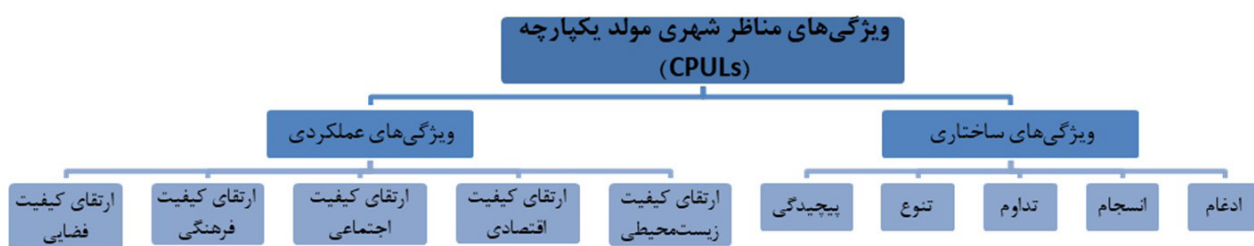
بررسی‌های صورت‌گرفته مبین آن است که مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه جنبه‌ها و ابعاد گوناگونی را شامل می‌شود که ضمن پرداختن به قابلیت تولیدی منظر، ابعاد عملکردی و ساختاری منظر را توأمان در نظر گرفته و علاوه بر تأکید بر ویژگی‌های اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی، فرهنگی و فضایی منظر بر مفاهیم ساختاری چون انسجام، ادغام، تداوم، تنوع و پیچیدگی در قالب ساختاری یکپارچه در سیستم شهری تأکید می‌ورزد.

نتیجه‌گیری

این مقاله سعی بر آن دارد تا برپایه مرور نظام‌مند اغلب معتبرترین منابع علمی شهرسازی منظر به واکاوی و شناسایی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه (CPULs) به‌عنوان مفهومی بدیع در حوزه شهرسازی بپردازد. در این راستا تعریف مفهومی ذیل از برآیند تعاریف ارائه‌شده با تأکیدی بر نظرات اندیشمندی چون بوئن، ویلجوین، تورکیلماز، لتریو و چن شکل گرفت. بررسی‌های انجام‌شده

است. به همین منظور در ادامه (تصویر ۴) برای دست‌یابی به اجماع نظر درخصوص ویژگی‌های منظر شهری مولد یکپارچه به بررسی پراکنش ویژگی‌های موردتوجه برخی از مهمترین مطالعات انجام‌گرفته در زمینه منظر شهری مولد یکپارچه پرداخته شده است. مطالعه تصویر ۴ در خصوص پراکنش ویژگی‌های مورد استفاده صاحب‌نظران مختلف در بیان مفهوم منظر شهری مولد یکپارچه نشان می‌دهد بیشترین فراوانی در استفاده از این ویژگی‌ها مربوط به ارتقای کیفیت اقتصادی و زیست‌محیطی و تأکید بر ادغام کشاورزی با فضاهای عمومی، سبز و باز شهری بوده که در بیش از ۱۰ نمونه از مطالعات موردتأکید قرار گرفته است. همچنین ویژگی تداوم در رتبه دوم و ارتقای کیفیت اجتماعی و فرهنگی در رتبه سوم و بالاترین فراوانی قرار گرفته‌اند.

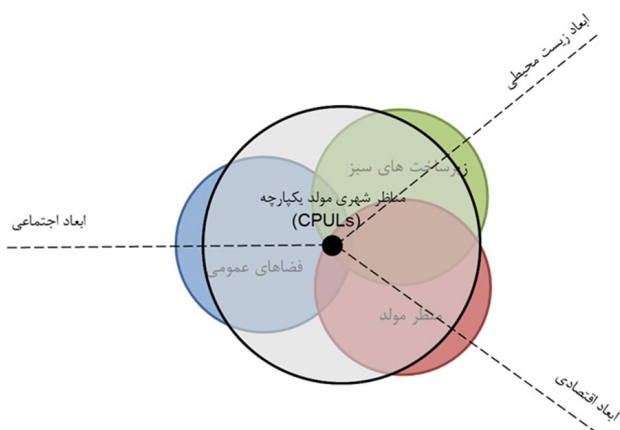
مرور تصویر ۴ و جمع‌بندی آن نشان می‌دهد در اغلب منابع پرداختن به مفاهیمی چون مفاهیم اقتصادی، زیست‌محیطی و ویژگی‌هایی چون تداوم و ادغام را جهت تدقیق و شناسایی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه ضروری دانسته و مورد تأکید قرار می‌دهند. همچنین بررسی مفاهیم احصاشده بیانگر آن است که ویژگی‌های مفهوم مناظر شهری مولد

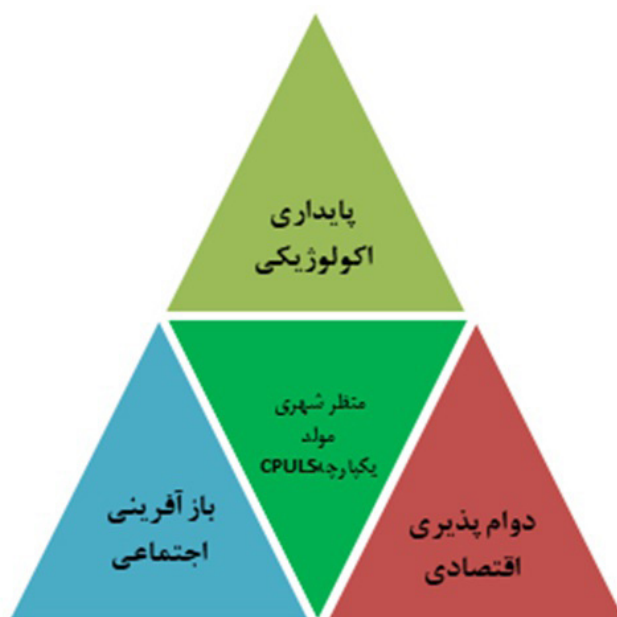
تصویر ۵. طبقه‌بندی ویژگی‌های مورد استفاده صاحب‌نظران مختلف در بیان مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه. مأخذ: نگارندگان.

مبین آن است که استراتژی مناظر شهری مولد یکپارچه با توجه به ویژگی‌های عملکردی در راستای ارتقای کیفیت زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فضایی و دربرگرفتن خصوصیات چون ادغام، انسجام، تداوم، تنوع و پیچیدگی در شکل‌گیری ساختار (تصویر ۵)، متشکل از شبکه سبز و باز چندمنظوره است که با اولویت حرکت پیاده ضمن عبور از محیط‌های ساخته‌شده، مناظر و مراکز اجتماعی را از طریق فضاهای مولد به یکدیگر متصل می‌کند. در واقع مناظر شهری مولد یکپارچه به‌عنوان گونه‌شناسی جدیدی از مناظر با نگاهی کل‌نگر و اکولوژیک، مناظر را به‌عنوان یک ساختار یکپارچه در نظر می‌گیرد. تصویر ۶ که با ادغام کشاورزی شهری در فضاهای سبز و باز عمومی ضمن بازتعریف فضاهای باز شهری، لایه جدیدی از مناظر را در شهرها تعریف می‌کند که با تأکید بر تولید محلی به‌عنوان فرصتی فراموش‌شده، سبک جدیدی از زندگی و سازماندهی فضایی، مبتنی بر تولید را که از نظر اجتماعی، فراگیر و از نظر محیطی پایدار است را پیشنهاد می‌دهد.

در واقع مناظر شهری مولد یکپارچه مناطق سازگار با محیط زیست هستند که با تأکید بر کشاورزی شهری به‌عنوان جزء اصلی (CPULs) انعطاف‌پذیری شهر را از طریق انسجام اجتماعی ناشی از فعل و انفعالات اجتماعی فعالیت‌های کشاورزی و اصلاح الگوی مصرف افزایش داده و پارادایم اکولوژی را به سمت یک مدل ارگانیک و تاب‌آور، تغییر می‌دهد. این استراتژی با توسعه فضاهای سبز و باز برای ارائه و تولید غذاهای شهری و حومه، نه تنها کیفیت فضایی قابل‌توجهی را به شهر می‌افزاید، بلکه پیامدهای مثبت اجتماعی-اقتصادی و زیست‌محیطی را نیز به‌دنبال خواهد داشت. تولید غذا در مکانی که شهروند در آن است، یا مصرف غذا در مکانی که به تازگی در آن کشت شده است، ضمن کاهش انرژی مصرفی به ایجاد تعادل سالم و پایدار در چرخه رشد تا فرآوری، توزیع تا مصرف و در نهایت، بازیافت تا رشد کمک می‌کند. از این‌رو مناظر شهری مولد یکپارچه در تعامل با متابولیسم اکوسیستم‌های طبیعی و با کاهش بارهای

تصویر ۶. برهم‌کنش مؤلفه‌های اساسی تشکیل‌دهنده مناظر شهری مولد یکپارچه. مأخذ: نگارندگان.

تصویر ۷. پیامدهای مناظر شهری مولد یکپارچه در جهت بهبود تاب‌آوری شهری. مأخذ: نگارندگان.

پی‌نوشت‌ها

۲. Second nature urban agriculture: Designing productive cities

۳. CPUL City

۴. Garden City- Ebenezer Howard

۵. این پژوهش‌ها از سال ۲۰۱۸ آغاز شده و تا ۲۰۲۳ ادامه دارد و در منابع انتهایی با سال انتشار ۲۰۲۱ به آن اشاره شده است: (Viljoen, & Bohn (2021)

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری سپیده سنجری با عنوان «ارائه الگوی شهر مولد با ایجاد شبکه‌های اکولوژیک سبز و باز شهری (CPULs)» است که به راهنمایی دکتر «زهرا سادات سعیده زرابادی» و مشاوره پروفسور «مصطفی بهزادفر» در گروه شهرسازی، دانشکده عمران، هنر و معماری، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی به انجام رسیده است.

McDonnell .۱)

فهرست منابع

- A.A. School. (2020). *Knowledge Industries and the City: Long Term Value and the Central City. Housing and Urbanism, London, United Kingdom*. Retrieved July 16, 2021. from: https://issuu.com/aaschool/docs/knowledge_industries_and_the_city_hu_2020.
- Akyol, M. & Tunçay, H. E. (2013). Productive landscapes and resilient cities. *A/ Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 10(2), 133-147.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2008). Continuous Productive Urban Landscape: Food and the city. *Volume*, 18, 140-145.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2011). The edible city: envisioning the Continuous Productive Urban Landscape (CPUL). *FIELD*, 4(1), 149-161.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2012a). More space with less space: An urban design strategy. *Continuous Productive Urban Landscapes*, 10, 30-36.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2012b). The CPUL City Toolkit: Planning productive urban landscapes for European cities. In A. Viljoen & J. Wiskerke (eds.), *Sustainable Food Planning: Evolving Theory and Practice*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, (pp. 18-23).
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2012c). *The role of productive urban landscapes for R-URBAN & the role of R-URBAN for productive urban landscapes*. Retrieved July, 2012. from: [https://Microsoft Word - Seminar RURBAN - program copy.docx \(r-urban.net\)](https://Microsoft Word - Seminar RURBAN - program copy.docx (r-urban.net)).
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2015). Second Nature and urban agriculture: A cultural framework for emerging food policies. In *Localizing urban food strategies: Farming cities and performing rurality: 7th International AESOP Sustainable Food Planning Conference Proceedings*, 391-398, Torino, Italy.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2016). The Productive City: Urban agriculture on the map. *Urban Design*, 140, 21-24.
- Bohn, K. & Viljoen, A. (2017). Food and urban design: Urban agriculture as Second Nature?. *The Bloomsbury Handbook of Food and Popular Culture*, 12, 169-183.
- Bojan, T. T. & Pusco, O. (2020). Urban agriculture-the case studies of Havana and New York City. *Journal of Architecture, Urbanism and Heritage*, 3(2), 73-78.
- Braude, R. (2015). *Can the integration of biodiverse architecture make our cities more sustainable?. Architecture Dissertation, Edinburgh School of Architecture, Scotland*. Retrieved July 14, 2021 From: https://issuu.com/rabraude/docs/braude_r_r_-_arja10002_dissertation_
- Breetzke, D. R. & Breed, I. (2013). Cultivating new meaning in the

- urban landscape: increasing food security and social capital through urban ecology. *South African Journal of Art History*, 28(2), 18-46.
- Chen, H. (2021). Research on the Application of Productive Agricultural Landscape in Urban Residential Area. *Open Access Library Journal*, 8(1), 1-8.
  - Chu, D. & Bohn, K. (2019). Food-productive infrastructure: Enabling agroecological transitions from an urban design perspective. In *9th international AESOP Sustainable Food Planning Conference: Agroecological transitions confronting climate breakdown: Food planning for the post-carbon city*, Madrid, Spain.
  - Davis, H. (2019). *Working Cities: Architecture, Place and Production*. New York & London: Routledge.
  - De la Cal, P. (2018). Urban Agriculture—Towards a Continuous Productive-Space System in the City. In C.D. Medina & J. Monclus (eds.), *Urban Visions*. Cham: Springer, (pp. 329-338).
  - Hărmănescu, M. & Popa, A. (2013). A New Landscape Perspective-Human Exercises through Time in Environmental Perception. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92, 385-389.
  - Holdsworth, B. (2005). Continuous Productive Urban Landscapes: designing urban agriculture for sustainable cities. *Refocus*, 4(6), 10-13.
  - Kleszcz, J. (2018). Urban Farm as a System of Productive Urban Green—Challenges and Risks. *Architecture, Civil Engineering, Environment*, 11(1), 23-36.
  - Letterio, L. (2021). *The Nature of Urban Infrastructure: Re-imagining the City as a Continuous Productive Urban Landscape* (Published Master Thesis in Architecture). Faculty of Architecture and Planning, Dalhousie University, Halifax, Canada.
  - Marat-Mendes, T., Borges, J. C. & Lopes, S. S. (2020). Designing for Productive Urban Landscapes. Applying the CPUL City concept in Lisbon Metropolitan Area. *5th ISUFItaly International Conference*, Rome, Italy.
  - McDonnell, T. G. (2011). *Urban fusion: creating integrated productive landscapes* (Unpublished Master Thesis in Landscape Architecture). Kansas State University, Manhattan, United States. <http://hdl.handle.net/2097/9182>
  - Mesquita, A. M. C. (2019). Productive landscapes as a strategy of sustainability and food security. *Magazine of Urban Morphology*, 7(2), e00120-e00120.
  - Mitchell, M. & Iglesias, A. R. (2020). Urban agriculture in Kathmandu as a catalyst for the civic inclusion of migrants and the making of a greener city. *Frontiers of Architectural Research*, 9(1), 169-190.
  - Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G. & Prisma Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *PLoS Medicine*, 6(7), e1000097.
  - Moher, D., Shamseer, L., Clarke, M., Ghersi, D., Liberati, A., Petticrew, M., ... & Stewart, L. A. (2015). Preferred reporting items for systematic review and meta-analysis protocols (PRISMA-P). *Systematic Reviews*, 4(1), 1-9.
  - Morgan, K. (2014). Nourishing the city: The rise of the urban food question in the Global North. *Urban Studies*, 52(8), 1379-1394.
  - Narvaez, R. C. (2012). *Continuous Productive Urban Landscapes: Integrating Agricultural Urbanism into Communities* (Unpublished Master Thesis in Arts in Urban and Regional Planning). Department of Urban and Regional Planning, University of Florida, United States.
  - Ola, A. (2020). Building a food-resilient city through urban agriculture: The case of Ilorin, Nigeria. *Town and Regional Planning*, 77, 89-102.
  - Olofsson, M. & Nilsson Öhrn, Y. (2020). *Productive cities: a conceptual study with design in connection with European 15* (Published Master Thesis in Architecture). Department of Landscape Architecture, Planning and Management, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala, Sweden.
  - Ramandhani, K., Budiarti, T. & Makalew, A. D. N. (2020). Development Concept of Productive Landscape with Urban Agriculture Based on Potential Green Open Space and Community Preference in Bogor City. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 501(1), p. 012010). IOP Publishing, Bristol, England.
  - Ross O Ceallaigh. (2015). *Productive Dublin - Advanced Urban Design Project. Dissertation project completed for the MA Urban Design Course, Leeds Beckett University, England*. Retrieved From: https://issuu.com/rossoceallaigh/docs/audp_final_project_web.
  - Rizzo, F. (2021). *Soul for Seoul* (Unpublished Ph.D. Thesis in Architecture). Institute of Architecture and Design University of Vienna, Austria.
  - Shao, Y. (2021). *Landscape Architecture + Urbanism Portfolio. University of Minnesota, United States*. Retrieved July 21, 2021 from: https://issuu.com/shao0065/docs/yiyuan_shao_2021_la_ud_portfolio
  - Shore, J. (2016). *The Third Landscape Culture, Landscape Theory Manifesto- as part of 2016 PG Diploma accompanying works regarding the Grow Deptford Project. The document looks at relevant Landscape Theory, most notably C.P.U.L.s*. Retrieved March 15, 2016. from: https://issuu.com/jamesshore15/docs/the_third_landscape_culture_landsc
  - Skar, S. L. G., Pineda-Martos, R., Timpe, A., Pölling, B., Bohn, K., Külvik, M., ... & Junge, R. (2020). Urban agriculture as a keystone contribution towards securing sustainable and healthy development for cities in the future. *Blue-Green Systems*, 2(1), 1-27.
  - Sousa, R. & Batista, D. (2013). *Urban agriculture: The allotment gardens as structures of urban sustainability*. London, United Kingdom: IntechOpen Book Series.
  - Specht, K., Siebert, R., Hartmann, I., Freisinger, U. B., Sawicka, M., Werner, A. & Dierich, A. (2014). Urban agriculture of the future: an overview of sustainability aspects of food production in and on buildings. *Agriculture and Human Values*, 31(1), 33-51.
  - Tornaghi, C. (2018). *Re-imagining sustainable food planning, building resourcefulness: food movements, insurgent planning and heterodox economics: Proceedings of the 8th Annual Conference AESOP Sustainable Food Planning group*. Coventry: Coventry University.
  - Türkyılmaz, Ç. C., Pellitero, A. M. M., Türkyılmaz, E. & Da Silva Elizario, J. (2013). Urban Rehabilitation: Reinventing a Productive Landscape Istanbul, Golden Horn Case Study. *Archnet-IJAR*, 7(2), 282-296.
  - Viljoen, A. & Bohn, K. (2000). Urban intensification and the integration of productive landscape. In *World Renewable Energy Congress VI*, 483-488, Brighton, UK.
  - Viljoen, A. & Bohn, K. (2005). Continuous Productive Urban Landscapes: urban agriculture as an essential infrastructure. *Urban Agriculture Magazine*, (15), 34-36.
  - Viljoen, A. & Bohn, K. (2009). Continuous Productive Urban Landscape (CPUL): Essential infrastructure and edible ornament. *Open House International*, 34(2), 50-60.
  - Viljoen, A. & Bohn, K. (2010). Continuous Productive Urban Landscape (CPUL): designing essential infrastructure. *LA China*

(*Landscape Architecture China*), 9(1), 24-30.

- Viljoen, A. & Bohn, K. (2012). Scarcity and abundance: urban agriculture in Cuba and the US. *Architectural Design*, 82(4), 16-21.
- Viljoen, A. & Bohn, K. (2014). *Second nature urban agriculture: Designing productive cities*. London, UK: Routledge.
- Viljoen, A. & Bohn, K. (2015). Pathways from Practice to Policy for Productive Urban Landscapes. In *Localizing urban food strategies: Farming cities and performing rurality*, 98-106.
- Viljoen, A. & Bohn, K. (2020). Building continuous productive (peri) urban landscapes. In J. Wiskerke (Ed.), *Achieving sustainable urban agriculture*. Cambridge, UK: Burleigh Dodds Science Publishing, (pp. 61-100).
- Viljoen, A. & Bohn, K. (2021). *Edible Cities Network: Integrating Edible City Solutions for social resilient and sustainably productive cities*. London, UK: University of Brighton.
- Viljoen, A., Bohn, K. & Howe, J. (2005). *CPULs Continuous Productive Urban Landscapes: Designing Urban Agriculture for sustainable cities*. Oxford: Architectural Press, UK.
- Viljoen, A., Rich, M. & Rich, K. (2015). The 'Healing City': Social and therapeutic horticulture as a new dimension of urban agriculture?. In *Localizing urban food strategies. Farming cities and performing rurality: 7th International Aesop Sustainable Food Planning Conference Proceedings*, 22-35, Torino, Italy.
- Viljoen, A., Schlesinger, J., Bohn, K. & Drescher, A. (2015). *Agriculture in urban design and spatial planning. In Cities and Agriculture*. London, UK: Routledge.
- Wiskerke H. (2020). *Achieving sustainable urban agriculture*. Cambridge. UK: Burleigh Dodds Science Publishing.
- Yang, Y., Zhang, Y. & Huang, S. (2020). Urban Agriculture Oriented Community Planning and Spatial Modeling in Chinese Cities. *Sustainability*, 12(20), 8735.
- Zeldis, E. M. (2014). *Urban Agriculture: Examining the Intersection between Agriculture and High-Rise Living* (Unpublished Master Thesis in Architecture). School of Architecture, Planning, and Preservation, University of Maryland, Washington, United States.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

سنجری، سپیده؛ زرآبادی، زهرا سادات سعیده و بهزادفر، مصطفی. (۱۴۰۱). واکاوی مفهوم مناظر شهری مولد یکپارچه (CPULs) مبتنی برمرور نظام‌مند. منظر، ۱۴(۶۰)، ۳۸-۵۱.

DOI: 10.22034/MANZAR.2022.305694.2153

URL : http://www.manzar-sj.com/article_149838.html